

سوال

دعای «سبحانک اللهم وبحمدک، لا إله إلا أنت أستغفرک وأتوب إليك» پس از پایان تلاوت قرآن صحیح است؟ و آیا دعای خاصی وجود دارد که پس از پایان تلاوت قرآن خوانده شود؟

پاسخ مفصل

الحمد لله.

اولاً:

نسائی در «السنن الکبری» (۱۰۰۰۶۷) و در «عمل الیوم واللیلة» (۳۰۸) و طبرانی در «الدعاء» (۱۹۱۲) از عایشه - رضی الله عنها - روایت کرده‌اند که فرمود: رسول الله - صلی الله علیه وسلم - هرگز در مجلسی ننشست و قرآنی نخواند و نمازی نگذارد مگر آن‌که [کارش را] با کلماتی چند به پایان می‌رساند. پرسیدم: ای رسول الله، می‌بینم که در هر مجلسی بنشین و قرآنی بخوانی و نمازی بگذاری با این کلمات [آن کار را] به پایان می‌رسانی؟ فرمود: «آری، هر که [در مجلسش] خیری گفته بر آن خیر مهر می‌زنند [و با خیر و تایید به پایانش می‌رسانند] و کسانی که شری گفته [این کلمات] برایش کفاره‌ای خواهند بود: **سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ** (پاک و منزهی و ستایش تو را می‌گویم، معبودی به حق جز تو نیست، از تو آمرزش می‌خواهم و به سوی تو توبه می‌کنم) آلبانی در «الصحيحة» (۳۱۶۴) آن را صحیح دانسته است.

پیامبر - صلی الله علیه وسلم - در این حدیث بیان نمودند که ذکر کفاره مجلس در پایان هر مجلسی است که انسان در آن نشسته، چه آن مجلس ذکر و یاد الله باشد، یا مجلسی که در آن شر و لغوی رخ داده، پس اگر مجلس ذکر بوده بنا بر آن مَهْرَی می‌کوبند (زیرا مهر و ختم را در پایان نامه و بر بسته آن می‌زنند).

سندی - رحمه الله - می‌گوید:

«منظور این است که تثبیت کننده‌ای برای آن خیر و بالا برنده آن به درجه قبول خواهد بود و آن را از عدم پذیرش حفظ می‌کند».

و اگر جز این بود (لغو و گناهی در آن رخ داده بود) این ذکر کفاره‌ای برایش خواهد بود. نگا: «مرعاة المفاتيح» (۸/ ۲۰۴).

بر این اساس: برای مسلمان مستحب است که مجلس خود - هر مجلس و نشستی - را با این ذکر به پایان برساند، پس اگر مجلس قرآن بود یا نمازی به جای آورد یا با دوستانش یا با خانواده‌اش نشسته بود یا در مجلسی نشسته بود که در آن میان کسانی صلح و آشتی برقرار می‌کرد یا هر مجلس دیگری و خواست برخیزد، این ذکر را دقیقاً پیش از برخاستن می‌گوید سپس برمی‌خیزد.

ثانیا:

درباره ختم قرآن دعای خاص نیامده - نه این دعا و نه دیگر دعاها - و پیش‌تر بیان نمودیم که منظور از این ذکر و دعا، ختم قرآن یا کار دیگری نیست، بلکه ذکر است عام برای هر مجلسی.

اما علما مستحب بودن حضور در مجلس ختم قرآن را بیان کرده‌اند. «نووی» می‌گوید: «حضور در مجلس ختم قرآن به شکل مؤکد مستحب است» (التبیین فی آداب حملة القرآن: ۱۵۰).

ابن قدامه در «المُغْنِی» (۲/ ۱۲۶) می‌گوید: «مستحب است که خانواده خود و دیگران را هنگام ختم قرآن جمع کند؛ تا در دعا حاضر باشند.

احمد می‌گوید: انس هرگاه قرآن را ختم می‌کرد خانواده و فرزندان را جمع می‌کرد.

و این از ابن مسعود و دیگران نیز روایت شده است».

برای مطالعه بیشتر پاسخ سؤال شماره (65581) و شماره (37683) را ببینید.

والله اعلم